

VELJESVIESTI

TURUN SOTAVETERAANIT RY:N JÄSENLEHTI

2/2021

Puheenjohtajalta

Yksin oot sinä ihminen

***V. A. Koskenniemi kirjoitti runo-
kokoelmassa Elegioja otsikossa
mainitun runon vuonna 1917:
Yksin oot sinä ihminen, kaiken
keskellä yksin/ yksi syntynyt oot,
yksin sä lähtevä oot.***

Tämä runo sopii hyvin kuvailemaan tunnelmaa puolitoista vuotta kestäneen koronapandemian aikana varsinakin nyt, kun pitäisi pystyä jatkamaan elämää pandemian jälkeen.

Minä olen pohtinut asiaa kahdelta suunnalta: oman ajan käyttönä ko. aikana ja toisaalta ja ennen kaikkea Turun Sotaveteraaniyhdistyksen puheenjohtajana. Me olemme viettäneet koronakarkuruutta vaimoni Seijan kanssa Taivassalon kunnan Varttimaan saarella nyt 460 päivää 13.3.2020 lähtien. Silloinhan korona alkoi ja pääministeri piti puheen, että nyt ei ole aika lähteä mökille, vaan on syytä pysyä kotona. Mehän lähdimme heti ja sillä tiellä olemme edelleen. Saareemme pääsee vain veneellä tai talvella jään yli. Molempia tapoja olemme käyttäneet. Kerran viikossa asioille Turkuun ja kaupoiille Taivassaloon, se on ollut elämämme rytmi puolitoista vuotta, muutamaa kotimaan matkaa lukuun ottamatta. Saattaisi juolauttaa mieleen, että yksin oot sinä ihminen kaiken koronan keskellä yksin. No me tietysti kaksin, mutta kuitenkin yksin. Me vanhat ihmiset, uhanalaiseksi julistetut, olemme selvinneet hyvin ja selviämme varmaan jatkossakin.

Samoin ei kuitenkaan ole kaikilla. Sotiemme veteraanien kanssa työtä tekevänä olen ollut huolissani koko ajan keski-ikästään 95-vuotiaiden selviytymisestä korona-ajasta.

Moneen kertaan on Suomen veteraanijärjestöjen yhteisessä sosiaali- ja terveyspalvelutoimikunnassa pohdittu, mikä on veteraanien selviämisen suurin uhka. Se ei ole enää kotona-asumisen puutteet, sillä marraskuussa 2019 astui voimaan laki, jolla veteraaneille myönnettiin maksuttomat kattavat tukipalvelut, joiden varassa he voivat elää kohtuullisen hyvin. Puolet veteraaneista asuu edelleen erilaisissa omissa kodeissa. Kaikkiaan Turussa on vielä yli 150 veteraanitunnuksen omaavaa vanhaa taistelijaa.

Suurin vaikeus on yksinäisyys. Sitä on kahdenlaista: yksinäisyyden tunnetta ja todellista yksinäisyyttä. Yksinäisyyden tunne on yleistä muistisairaille, joita veteraaneissa on paljon. He tuntevat yksinäisyyttä, vaikka heidän luonaan käytäisiin päivittäin, kun he eivät muista käyntejä. Sitten on oikeasti yksinäisiä, heitä, joiden luona ei käy kukaan. Osa ei ole edes kotipalvelun asiakkaita ja omaiset ovat pitkin maailmaa ja osa ei edes välitä. Mainitsemassani Sotepa-toimikunnassa olemme todenneet, että heitä voivat auttaa vain ihmiset, ei niinkään raha. Kunnissa ei ole sellaisia käsipareja, joilla voitaisiin silittää vanhan veteraanien hiuksia ja sellaisia ihmisiä, joilla olisi aikaa kuunnella. Kotipalvelussa on liian vähän väkeä.

Nyt tarvitaan vapaaehtoisten apua. Ensisijaisesti sotaveteraaniyhdistysten tukijäsenet tarvitaan nyt jokainen apuun, nyt kun veteraaneja saataas tavata. Omassa yhdistyksessäni on vielä 78 veteraanijäsentä. Koronan suurin harmi meille terveille nuoremmille on laiskistuminen. Olemme oppineen olemaan teke-

mättä mitään. Kokoukset on hoidettu virtuaalisesti ja puhelimen käyttökin on vähentynyt. Täytyy tunnustaa, että minä olen yksi sellainen.

Nyt on aika virkistyä ja ottaa osaa veteraanityöhön tapaamisten muodossa. Käydään heidän luonaan, soitellaan ja pidetään yhteyttä. Torjutaan yksinäisyyttä sekä veteraanien osalta että myös itsekkäästi omalta osaltamme.

Pekka Paatero
puheenjohtaja

Sisällysluettelo

Puheenjohtajan tervehdys	2
Xxx	

Kansikuva;Xxx

Perinteisiä sävelmiä

Kulttuuritoiminta eri muodoissaan on vilkastunut ripeää tahdista. Koronarajoitusten aikana monet ihmiset löysivät itsestään kokkimestarin, urheilijan, luonnonystävän, muusikon, käsityön taitajan jopa yritysjohtajan. Ei siis niin paljon pahaa ettei jotain hyvääkin. Kulttuurinähtävyyksiin ei ehkä kuitenkaan vaikeampi tyydyttää: kulttuurinähtävyyksiin ei päässyt, museoiden ja taidegallerioiden ovet olivat säpissä, musiikkikaan ei tuntunut läheiseltä median välittämänä.

Turun Sotaveteraanisoittajat ovat toimineet lähes kolmekymmentä vuotta. Viikottaiset harjoitukset kuuluvat soittajien elämään. Heikkilän sotilaskodin munkkikahvit harjoitustauolla ja jutusteluhetket siinä ohessa täydentävät orkesterilaisten hyvää yhteishenkeä. Kun tätä mahdollisuutta ei ollut, lähdimme paikkaamaan joutoaikaa: kokoonnuimme kauniina toukokuun tiistaipäivänä patikoimaan Ruissalon maisemiin – kahvitkin juotiin retkellä.

Harjoitusvalmiina Liedossa.

Heikki Varantola, kapellimestari.

Syyskausi alkoi iloisin mielin. Orkesteri sai Liedon seurakunnalta ison juhlasalin käyttöönsä harjoituksia varten.

Sotaveteraanien rivistö vähenee. Nyt keskustelua käydään heidän perinteidensä ylläpitämisestä. Orkesterin tarkoituksena on ollut ja on edelleen vaalia sotiemme veteraanien ja perinteisiin liittyvää musiikkia. Soitettavaa on vuosien varrelta kertynyt runsaasti ja lisää sovitetaan.

Oma solistimme **Tuija Saura** tunnetaan Lottaperinteen tulkitsijana. Juontaja, laulaja **Pertti Keihäs** kiteyttää osuvasti ajatuksiaan ”veteraanityö on jämähtänyt sydämeen”. Tämän lauseen voisi kääntää myös muotoon ”perinнемusiikki on jämähtänyt soittajien sydämeen”.

Marraskuun kaksoiskonsertti Säveliä Sihvosta Kärkeen on kooste vakavista mietteistä iloihin laulelmiin. Konsertissa kuullaan myös Turun kaupunginorkesterin konserttimestarin, viulisti **Juha-Pekka Vikma-**

Retkipäivän kahvipaussi.

nin upea tulkinta A. Järnefeltin sävellyksestä Berceuse sekä J. Gaden Jalousie (Mustasukkaisuutta).

Kaksoiskonsertti Säveliä Sihvosta Kärkeen 20.-21.11.2021 Heikkilän sotilaskodissa klo 15.00.

Elvi Jalonen

Turun Sotaveteraanisoittajat,
sihteeri ja viulisti

Liedon srk harjoitus 14.9.2021.

TURUN SOTAVETERAANISOITTAJAT

Säveliä Sihvosta Kärkeen

Lauantaina 20.11.2021 klo 15.00
Sunnuntaina 21.11.2021 klo 15.00
Heikkilän sotilaskoti (Rykmentintie 15, Turku)

Kapellimestarina Heikki Varantola

Solistit: Reijo Ahola
Pertti Keihäs
Juha-Pekka Vikman (viulu)
Tuija Saura
Antti Virtanen
Pertti Keihäs

Juonto: Pertti Keihäs

Liput 20,-
(sis.munkkikahvin)

Lipunmyynti :
Heikkilän sotilaskoti
Heli Jukala
puh. 050 5584 023

Sankarivainajan tie kotiin

Kaatuneiden huolto ja evakuointi talvi- ja jatkosodan aikana.

Ensimmäisen maailmansodan ja vapaussodan jälkeen suomalaisilla oli kaksi erilaista tapaa kaatuneiden hoitamisesta.

Jääkäreiden kaatuessa taisteluissa Suomen rajojen ulkopuolella noudatettiin kansainvälistä yleistä käytäntöä: kaatunut haudattiin taistelukentälle. Suuremmilla alueilla järjestettiin yhteinen sotilashautausmaa. Liikkuvassa sodassa hautaus toimitettiin kaatumispaikalla. Sinne iskettiin puupaalu, johon kirjattiin tiedot ja paalun nokkaan asetettiin kypärä. Jos oli mahdollista, niin suoritettiin sotilaallinen kunnianosoitus. Vapaussodassa pyrittiin sankarivainajat hautaamaan oman seurakun-

nan kirkkomaahan. Hautajaisista muodostui isoja isänmaallisia juhlia.

Talvisota

Talvisodan alkaessa ei ollut selvää ohjesääntöä, miten menetellä. Suojeluskuntapappien koulutuksesta vastasi sotien välillä jääkärieverstiluutnantti, rovasti Hannes Anttila. Hänen oppinsa olivat jääkäripainotteisia: taistelukentälle.

Kun ensimmäisiä kaatumisilmoituksia talvisodasta alkoi tulla, oli ensimmäinen kysymys kotirintamalta: missä on ruumis. Jos armeija ei huolehdi omistaan, niin hoidamme asian itse. Vaatimus oli erittäin voimakas varsinkin Pohjanmaalla. Sieltä lähettiin jopa hevospelillä hakemaan sankarivainaja kotiin.

Itsenäisyyspäivänä 1939 esittivät sotarovasti Rolf Tiivola ja Kokkolan kirkkoherra Johannes Sillanpää voimakkaan vetoomuksen, että sankarivainajat on tuotava kotiseurakunnan kirkkomaalle. Toinen suuntaus oli myös edelleen voimassa. Ajettiin tavallaan kaksilla rattailla.

Marsalkka Mannerheim puuttui asiaan ja määräsi perustettavaksi 24.1.1940 toimikunnan, joka laatii yksiselitteisen ohjesäännön, joka koskee vainajien huoltoa. Toimikunnassa oli pääsääntöisesti ennen sotaa virassa oleva sotilaspapisto.

Päätettiin perustaa 12 kaatuneiden evakuontikeskusta (KEK), yksi jokaista armeijakuntaa kohti. Tämän lisäksi perustettiin useita kaatuneiden kokoamispaikkoja. Tehtävinä näillä oli kuljetus, tunnistus ja arkutus.

Vaikka varsinainen ohjesääntö valmistui vasta kesällä, päätettiin toiminta aloittaa välittömästi eli jo helmikuussa 1940.

KEKin keskeiset tehtävät olivat tunnistus, kaatumis- ja katoamisilmoitukset sekä arkutus.

Tunnistaminen oli usein vaikeaa. Tuntolevyjä oli tuhoutunut, niitä puuttui. Tuntolevyillä oli voitu käydä kauppaa sotamuistojen raaka-aineina, oli jätetty tyttöystävälle muistoksi jne. Vainaja oli voinut tuhoutua tunnistamattomaan kuntoon. Luettelot tuntolevyistä olivat väärillä paikakunnilla, vaikeuksia riitti.

Arkutuksessa vainaja laitettiin yksinkertaiseen lauta-arkkuun, jossa oli havut pohjalla. Päälle puettiin paperipaita. Lisäksi sankarivainaja pestiin ja siistittiin. Pahimmissa tapauksissa arkku ruuvattiin kiinni ja toivottiin, ettei sitä avata. Kotipaikakunnalla suojeluskunnat hoitivat hautajaiset.

Periaatteena oli, että kaikki sankarivainajat lähetetään kotiin. Vain paikkavissa tapauksessa hautaus toimitettiin taistelupaikan läheisyyteen ja silloinkin ajatuksella, että siirretään myöhemmin kotiin.

Olosuhteiden pakosta meille kuitenkin syntyi seitsemän kenttähautausmaata, jotka jäivät pysyviksi. Talvisodan aikana Kollaa: 107 sankarivainajaa, Taipale 126, Summa 204, Viipurin vanha tuomiokirkko 108 ja Säkijärvi 104 sekä jatkosodassa Tuulos 57 ja Äyräpää 188. Kyseisissä paikoissa tilanteet olivat sen laatuista, ettei evakointiin ollut mahdollisuuksia, ja useat sankarivainajat jäivät tunnistamattomiksi. Nykyisin näitä kenttähautausmaita hoidetaan yhdessä Venäjän kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti.

Talvisodan uhreina kuoli n 25000 henkilöä, 16200 huollettiin ja 97 % tunnistettiin ja kotiseurakuntiin lähetettiin 15800 eli noin 95 %.

Kaatuneiden muistopäivä on toukokuun kolmas sunnuntai, vapaussodan päättymispäivä.

Ensimmäisen kerran sitä vietettiin sunnuntaina 20.5.1940. Lappeenrannassa. Pääjuhlassa haudattiin 487 vainajaa luovutetuilta alueilta sekä tunnistamattomia sankarivainajia. Siunaustilaisuuden hoiti 22 sotilaspappia ja yleisöä oli yli 10000.

Jatkosota

Jatkosodan alkaessa uusi ohjesääntö oli voimassa heti alusta alkaen. Pääesikunnassa kaatuneiden huoltotoimisto Kirk 3 hoiti näitä asioita.

Hyökkäysvaiheen aikana haudattiin tilapäisiin kenttähautausmaihin 8500 vainajaa kesällä 1941. Kenttähautausmaita ja hautapaikkoja oli 49. Heti syksyllä tilanteen rauhoi-

tuttua aloitettiin näiden hautausmaiden purkaminen ja jo tammikuussa 33 hautausmaata oli tyhjiä ja sankarivainajat oli siirretty kotiseurakuntiansa sankarihautoihin.

Suurhyökkäyksen aikana kesällä 1944 kentälle jäi ja katosi noin 5000 sankarivainajaa. Koko sodan aikana kentälle jääneiden ja kadonneiden määrä oli noin 13000.

Suurhyökkäyksen aikana eräs KEK oli ensin Tienhaarassa, josta se sitten siirrettiin Luumäelle. Heinäkuussa siellä oli 1500 vainajaa. Lämpötila oli parhaimmillaan +25 c. VR kieltäytyi kuljetuksista hirveiden hajuhaittojen takia. Pääesikunta eväsi kiellon. Useat työvelvolliset, jotka työskentelivät KEK:ssä anoivat pääsyä rintamalle. Voi vain kuvitella niitä työolosuhteita.

Kaatuneiden evakuoitikeskusten päävastuu oli sotilaspapeilla. Sodan aikainen papisto oli 500 henkilöä, joista rintamalla oli 280. Sotien aikana kaatui 23 rintamapappia.

Sotien jälkeen pystytettiin kolme merkittävää muistomerkkiä. Hieta-niemen sankarihautausmaalle sodisamme kadonneiden ja kentälle jääneiden muistomerkissä on yli 13000 nimeä. Lappeenrannassa on Äiti Karjala muistoristi. Monumentissa on 5500 luovutetun alueen sankarihautoihin haudattujen nimet. Naantalissa on meriristi, jossa on sotien aikana mereen jääneiden 407 sankarivainajan nimet.

Sankarihautoja Suomessa on 622, joissa ovat leposijansa saaneet 85000 sotien aikana kaatunutta. Hautausmaat ovat hyvin demokraattisia. Jokaisella kaatuneella on samanlainen muistomerkki sotilas- tai siviiliarvosta riippumatta. Eri hautausmailla on kullakin omanlaatuisensa hautakivet. Joissakin on pelkkä nimi, jossain nimi, syntymäaika ja kuolinpäivä. On myös hautakiviä, joissa kerrotaan kaikki tiedot: nimi sotilasarvo syntymä- ja kuolinaika sekä paikka, jossa sotilas kaatui. Nämä tiedot ovat arvokas osa pitäjän sotahistoriaa.

Kaatuneiden aseveljien ruumiit vaivasivat sotilaiden mieliä. Miehet näkivät suurta vaivaa varmistaakseen, että kuolleet evakuoitiin asianmukaisesti haudattavaksi. Käytännö osoitti, että kaatuneita arvostettiin ja heistä huolehdittiin. Kaatuneiden evakuointi antoi lupauksen siitä, että ketään ei haluttu hylätä taistelukentälle. Kaatuneiden epäasiallinen kohtelu herätti suuttumusta.

Vainajien kotouttaminen jatkuu. 1992 tehtiin sopimus Venäjän kanssa vainajien etsimisestä taistelualueilta. Työ jatkuu. Vainajia on löydetty noin 1400, joista on tunnistettu noin 380. Tuntemattomat vainajat on yleensä siunattu kaatuneiden muistopäivänä Lappeenrannan tai Joensuun sankarihautoihin.

Suomi oli ainoa maa toisessa maailmansodassa, joka huolehti kaatuneet kotiin.

Tätä arvostettiin. Yksi esimerkki löytyy ylipäällikkö Mannerheimin virallisista nimitysperusteista syyskuulta 1942. Tuomas Gerdt nimitettiin Mannerheim-ristin ritariksi numero 95.

”Vihollisen erittäin ankarasta tules-
ta välittämättä kantoi hän kuoletta-

vasti haavoittuneen kapteeni Toffe-
rin suojaan jatkaen sitten taistelua
reippaana ja rohkeana aina haavoit-
tumiseensa saakka. Hänen esikuvan-
sa vaikutti suuresti viimeisen vas-
taiskun onnistumiseen.

Pentti Hilke

Joulujuhla

*Yhdistyksen joulujuhla on lauantaina 11.12.
Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän juhlasalissa, Eerikinkatu 3 (2 krs).*

*Puuro tarjolla kello 13.00 alkaen.
Varsinainen juhla on kello 14.00. Ja kahvit juodaan kello 15.00.*

Runsaslukuisesti tervetuloa

Talvisodan ihmeestä kerrottavaa

”Suomalaiset ovat tyhmää kansaa. Moukarilla heidän päähänsä pitää järkeä lyödä”. Näin luonnehti Kremlin diktaattori Josif Stalin maanmiestemme hengenlahjoja, kun oli käynyt selville, ettei Suomi suostukaan luovuttamaan maa-alueitaan Neuvostoliiton hallintaan.

Suomi katsoi 82 vuotta sitten, että Neuvostoliitto ja natsi-Saksa olivat solmineet hyökkäämättömyyssopimuksen, joka poisti pelon Saksan hyökkäyksestä Suomen kautta Leningradiin. Sen verran tyhmää kansaa suomalaiset toki olivat, etteivät he ymmärtäneet Stalinin-Hitlerin paktin olleenkin vain silmänlumetta.

Suostuminen Stalinin vaatimukseen syksyllä 1939 olisi käytännössä merkinnyt Suomen maanpuolustusvalmiuden romuttumista ja valtiollisen itsenäisyyden vapaaehtoista menettämistä. Stalin oli esimerkillinen bolševikki. Bolševikillehan totuuden unohtaminen oli pikemminkin sääntö kuin poikkeus. Mutta niin taitava valehtelija Stalin ei ollut, että olisi pystynyt harhauttamaan Suomen silloista hallitusta tai sotilasjohtoa.

Reservin ylimääräiset harjoitukset

Kun Moskovasta oli saapunut kirje, jossa Stalin ehdotti neuvottelua ja ajankohtaisista kysymyksistä, teki Aimo Cajanderin hallitus päätöksen armeijan ylimääräisistä harjoituksista.

Lokakuun 20. päivään mennessä Suomen puolustusvoimat oli siirtynyt pääpiirtein sodanajan organisaatioon. Turussa se näkyi asevelvollisuusikässä olleiden miesten katoamisena kaupunkikuvasta.

Kahvi, sokeri ja bensiini oli jo määrittänyt kortille. Kaupat tyhjenivät

tuontitarvikkeista. Taloudellinen toimeliaisuus hiipui. Monet työmaat ja tuotantolaitokset hiljenivät ja sala-kauppa alkoi kukoistaa.

Kun Juho-Kusti Paasikivi oli palannut ensimmäiseltä matkaltaan Moskovasta ja tuonut ikäviä uutisia, päätti hallitus tyhjentää viisi rajapitäjää Karjalan kannakselta. Ne olivat Metsäpirtti, Rautu, Kivennapa, Terijoki ja Kanneljärvi. Kansanhuoltolautakunnat saivat kehotuskirjeen valmistautua ottamaan vastuun paikkakunnalle siirrettävistä evakoista.

Viipurin läänissä lopetettiin opetus-toimi. Koulut ajautuivat vaikeuksiin myös Turussa, kun miesopettajat oli käsketty aseisiin. Tunnettuahan on, että juuri opettajat muodostivat suojeluskuntien selkärangan yhdessä metsätyönjohtajien kanssa kaikkialla Suomessa. Heidän joukostaan löytyi reservin upseereita ja aliupseereita, joiden luonnollisin sodanajan sijoitus oli toimia paikkakunnalla perustettujen yksiköiden päällikköinä ja alijohtajina.

Pelko helpottaa

Marraskuun alkuun mennessä alkoi

pelko sodan välittömästä syttymisestä yllättäen laantua ja jännitys maassa hellittää. Kuviteltiin, että valtiojohtomme päättäväisyys oli tehnyt vaikutuksen Kremltiin ja se jättää sittenkin Suomen rauhaan. Kun Juho-Kusti Paasikivi oli palannut kolmannelta matkaltaan Moskovasta, julisti hänen mukanaan toisena neuvottelijana ollut Väinö Tanner, ettei sota syty, vaikkei sopimusta syntynytkään. Hän lisäsi vielä, että nyt miehet pois rajalta rauhan töihin.

Tannerin tokaisu oli tilanteeseen täysin sopimatonta toiveajattelua, mutta inhimillisesti ottaen hyvinkin ymmärrettävää. Häden ja neuvottomuuden keskellä johtavassa asemassa oleva poliitikko tietää äänestäjien odottavan lohduttavaa viestiä. Tanner peitti oman avuttomuutensa ja rauhoitteli äänestäjiä sanoilla, joihin ei itsekään uskonut.

Lausunto otettiin kansalaisten keskuudessa vastaan suurena helpoituksena. Ihmiset luulivat, että yhteiskunta on palaamassa rauhan kannalle. Viipurin läänissä avattiin koulut uudelleen ja sieltä Länsi-Suomeen pakkoevakuoidut tai vapaaehtoisesti siirtyneet perhekunnat al-

koivat muuttaa takaisin Karjalaan. Kotimaan matkailu kukoisti.

Juho Niukkanen torjui jyrkästi Väinö Tannerin ehdotuksen todeten, että niin kauan kuin hän on puolustusministerinä joukot jatkavat linnoitustöitä. Jännityksen lievenemisestä kertoi kuitenkin se, että päämajan luvalla miehistölle ja päällystölle ruvettiin myöntämään kotilomia. Ilta-lomat alkoivat myös rullata niin, että Viipurin, Käkisalmen ja Sortavalan tanssipaiikat täyttyivät reserviläisistä. Tanssia sai siellä aina. Arkena ja sunnuntaina.

Huoletonta ilonpitoa häiritsivät jonkin verran Mainilan laukaukset marraskuun 26. päivä, mutta niiden aiheuttamaa diplomaattista selkkausta pidettiin yleisesti ohimenevänä. Sitteen marraskuun viimeisen päivän aamuna 1939 jyrähti Stalinin moukari, kun isä aurinkoinen alkoi lyödä toden teolla järkeä suomalaisten päähän.

David ja Goljat vastakkain

Puna-armeija aloitti maavoimillaan hyökkäyksen Suomeen torstaina 30.11.1939 klo 06.30 koko rajan pituudelta ja yllätti suojajoukkomme. Sodan yksityiskohdista todettakoon voimasuhteet: Suomen armeijan vahvuus oli suurimmillaan noin 340 000 miestä puna-armeijan miljoonaa taistelijaa vastaan. Panssarivaunuja meillä oli 32 kappaletta, Neuvostoliitolla 3000. Sotilaslentokoneita meillä oli 114 kappaletta, puna-armeijalla 3 800. Näistä luvuista voimme jo päätellä, että kyseessä oli enemmän kuin raamatullinen yhteenotto David vastaan Goljat.

Stalin johtama stavka, puna-armeijan korkein johtoelin oli käskenyt, että hyökkäys alkaa klo 07.30 Moskovan aikaa. Helsingissä kello oli silloin 06.30. Neuvostoliiton puolella Lieksan kauppalan Inarin kylän kohdalla innokas pataljoonan komentaja halusi tehdä vaikutuksen esimiehiinsä suomalaisten valko-

bandiittien – siis rosmojen – listijänä. Hän antoi karkikomppanialleen käskyn lähteä liikkeelle 10 minuuttia ennen H-hetkeä.

Iskuportaan ensimmäiset miehet leikkasivat reiän Suomen puoleiseen raja-aitaan ja lähtivät etenemään ilman tulivalmistelua kohti suomalaisten asemia. Silloin rajasotamies Mikko Kallionpää ampui kiväärillä hollille sattunutta vanjaa, joka kaatui heti. Tästä miehestä tuli talvisodan ensimmäinen kaatunut puna-armeijan sotilas. Neuvostoliitto menetti talvisodassa lähes 200 000 sotilasta.

Mikko Kallionpää jäi aikakirjoihin Suomen ensimmäisenä talvisodan taistelijana, jonka ampuma luoti tappoi vihollisen. Oli merkillinen sattuma, että tämä sama Mikko Kallionpää sai omin silmin nähdä, kun talvisodan ensimmäinen suomalainen sotilas menetti henkensä vihollisen luodista. Kallionpää kuului näet samaan ryhmään rajasotamies Kalle Rajalan kanssa, jonka kohtalona oli saada kuolettava osuma muutama minuutti ennen talvisodan virallista alkamista.

Pimeiden aamutuntien aikana suomalaiset joukot saivat taisteluketuksen käytännössä koko itärajan pituudelta. Ja tappioitakin syntyi. Talvisodan ensimmäisen vuorokauden aikana – torstaina 30.11. - kaatui 90 sotilasta lähinnä suojajoukkoihin kuuluvista yksiköistä.

Suomelle sympatiaa

Kotirintama osoittautui kuitenkin tulirintamaa vaarallisemmaksi paikaksi kyseisenä torstaina. Kun päivä valkeni, ilmestyivät Neuvostoliiton ilmavoimat Suomen taivaalle. Sen koneet pommittivat 16 paikkakuntaa ja surmasivat 110 siviili-ihmistä. Joukossa poikkeuksellisen kaunis helsinkiläistyttö, 7-vuotias Armi Hillevi Metsäpelto. Hänen valokuvansa levisi seuraavina päivinä kaikkialle niin sanottua sivistynyttä maailmaa.

Se herätti hellyyttä ja sympatiaa siviiliuhrejamme kohtaan jokaisessa katsojassa maailmanlaajuisesti. Poikkeuksena oli Adolf Hitler. Tämä näet suunnitteli sodan julistamista Suomelle ja Ahvenanmaan pikaista haltuunottoa ennen kuin Stalin ehtisi apajalle. Ilman valtakunnanmarsalkka Hermann Göhringin väliintuloa meidän talvisotamme olisi saattanut saada toisenlaisen alun.

Tuomo Hirvonen

Suomen marsalkka on juuri tehnyt tarkastuskäynnin JR 60:n II pataljoonan lohkolle Karjalan Maaselässä 22.6.1943. Sikari on jo sytytetty. Steyrin takapenkille on astumassa Maaselän Ryhmän komentaja, kenraali Taavetti Laatikainen. Autossa jo istuva henkilö voisi olla 4. Divisioonan komentaja, kenraalimajuri Pietari Autti. Kuva on kirjoittajan isän rintamakuvien albumista. Kuvaaja on tuntematon.

Marskin maastoautot

Sotamarsalkka Carl Gustav Emil Mannerheim täytti 75 vuotta kesäkuun 4. päivänä 1942. Eduskunnan ”lahjana” hän sai Suomen marsalkan arvonimen. Yllättävin syntymäpäivävieras oli kuitenkin Saksan valtakunnanjohtaja Adolf Hitler, joka tuona päivänä saapui Immolan kentälle lähelle Imatraa Focke-Wulf Fw 200 Condor –koneella. Konetta saatteli 30 saksalaista Messerschmitt-hävittäjää, kunnes sitten Viron aluevesirajalla kuusi suomalaista Brewsteria otti saattovastuun.

Tuliaisinaan Hitlerillä oli Saksan Kotkaritarikunnan kultainen suurristi sekä lahjanaan kolme kappaletta Steyr 1500 A Kommandeurwagen – maastoautoa. Ferdinand Porsche oli alun perin suunnitellut auton itävaltalaiselle Steyr-Daimler-Buch AG:lle nelipyörävetoiseksi 1,5 tonnin maastokuorma-autoksi, mutta siitä muokattiin kaksi rinnakkaisversiota, miehistönkuljetusauto sekä korkean päällystön käyttöön avohenkilöauto. Steyr 1500 A –autoja valmistettiin vuosina 1941-44 kaikkiaan 12 450 kappaletta, joista vain vähäinen osa oli näitä Kommandeurwageneita.

Kommandeurwagen oli viisi metriä pitkä ja kaksi metriä leveä ja se painoi 2 500 kiloa. Kyytiin mahtui kuusi henkilöä. Voimanlähteenä oli kahdeksansylinterinen ilmajäähdytteinen 3 500 kuution Steyr-bensiinimoottori, jolla oli tehoa 85 hevosvoimaa. Maantiellä auto suostui kulkemaan 90 km/tunnissa ja maastossa maksimissaan 45 km/tunnissa. Sadan litran tankillisella ajoi maantiellä 400 kilometriä ja maastossa 280 kilometriä. Kulutus oli siis vastaavasti 25 litraa ja 36 litraa bensaa sadalla. Vaihteita oli neljä eteen ja pakki.

Tarkastusmatkoja Itä-Karjalaan

Mannerheim käytti autojaan erityisesti tarkastusmatkoillaan Itä-Karjalassa. Tämän kirjoittajan isä palveli kesällä 1943 Jalkaväkirykmentti 60:n II pataljoonan Esikuntakompaniassa Karjalan Maaselässä. Pataljoonaa kohtasi juhannuksen alla, 22. kesäkuuta, suuri kunnia, kun Suomen marsalkka ulotti tarkastusmatkansa pataljoonan lohkolle. Tähän juttuun liittämäni harvinainen kuva todistaa marskin olleen liikkeellä Steyr Kommandeurwagenillaan.

Marsalkka oli tuolloin jo 76-vuotias ja teki tarkastusmatkojaan rintamalle aika harvoin. Miksi hän ulotti matkansa noinkin etäälle, puolittain hävitettyyn Maaselän kylään? Sodanjohto oli ilmeisesti huolissaan siitä mahdollisuudesta, että vihollinen voisi talvella ylittää jäätä myöten Seesjärven, katkaista Maaselän Ryhmän huoltoyhteydet ja valloittaa Karhumäen. Ylipäällikkö tahtoi omin silmin nähdä lohkon puolustusvalmiuden. Hän käveli seurueensa kanssa autoltaan muutaman sata metriä 5. komppanian komentopaikalle, josta saattoi samoilta jalansijoilta nähdä yhdeksän tukikohtaa. Hän kuunteli tarkasti selostuksen, teki kysymyksiä ja kommentoi.

Suomen Kuvalehti kertoo artikkelissaan ”Arvokas saalis” (SK nro 39/2009) marskin yllätyskäynnistä Aunuksen Sammatuksessa seuraamassa siellä järjestettyä pioneerien harjoitusta 25. syyskuuta 1943. Sammatuus kuului Pisi-Saarijärvi-Sammatuus-linjaan eli PSS-asemaan. Jutun kuvissa näkyy kaksi näistä Steyr-autoista. Myöhemmin selvisi, että aukean takana metsän reunassa oli väijynyt venäläinen tiedustelupartio, jolla oli ollut ehdoton kielto olla paljastamatta itseään. Partion johtaja, majuri arvoltaan, oli pikakiväärin tähtäimen läpi tiiraillut marsalkkaa tunnistamatta kuitenkaan tätä. Rauhan tultua suomalaiset pioneerit joutuivat venäläisten vaatimuksesta purkamaan Sammatuksen

Yksi Hitlerin Mannerheimille lahjoittamista kolmesta Steyr 1500 A Kommandeurwagen –maastoautosta. Auton valmistaja oli itävaltalainen Steyr-Daimler-Buch AG ja sen oli suunnitellut Ferdinand Porsche.

miinakenttiä. Venäläisten puolelta työtä oli valvomassa sama suomen kielen taitoinen majuri. Kun hän sai kuulla, kuka hänen tähtäimessään oli ollut, majuri oli kiihtynyt ja äitynyt kiroilemaan kahdella kielellä.

Marskin maastoautot myytiin Kuljetusvälinevarikon toimesta epäkuntoisina vuosina 1952-55. Kaksi päätyi tiettävästi romuliikkeisiin ja yhden osti Mäntsälän puolivakinaisen palokunta. Autosta poistettiin kori ja istuimet. Mobilisti-lehden (Nro 5/2009) mukaan autoon vaihdettiin moottoriksi Fordin V8. Paloauton korin teki mäntsäläläinen L. Sirén. Auto on nykyään heikkokuntoisena sotamuseon hallussa. Miellenkiintoiseksi sen tekee ainoastaan historia. Alkuperäistä osaa autossa ei paljoa enää ole.

Suomen marsalkka Mannerheimilla oli jatkosodan aikana käytössään ainakin neljä muuta autoa, joista tunnetuimmat olivat vuoden 1941 panssaroitu ja loistokas Mercedes Benz 770 Offener Tourenwagen sekä vuoden 1938 Packard V12. Packardia Mannerheim käytti vielä presidentiksi tultuaankin. Erikoista oli, että kaikissa marsalkan autoissa oli yhtä aikaa sama rekisterinumero SA-1. Mannerheimin kuoleman jälkeen

tuota rekisterinumeroa ei enää käytetty, vaan puolustusministerikin saatiin tyytyä SA-2:een. Mersu ajautui aikanaan Ruotsin kautta Yhdysvaltoihin, missä sitä esiteltiin ”Hitlerin autona”, kunnes Ilmavoimien kenraali William Lyon suoritti erittäin vaativan entisöintityön. Auto on Lyonin perheen hallussa Kaliforniassa.

Steyr mobilistin harrasteautona

Maskulaisen Jari Krouvilan kuorma-auto Steyr 586 vuosimallia 1960 on ultraharvinaisuus, ainoa Suomessa. Jarin isä Reino Krouvila oli 1970-luvun lopulla saanut vihjeen Lahden seudulla olleesta harvinaisesta kuorma-autosta ja alkoi pommittaa omistajaa ostohaluillaan. Kymmenen vuoden kuluttua isäntä oli lopulta kypsynyt luopumaan jo melko lailla kärsineestä, tuolloin lähes kolmekymppisestä kuormuristaan.

Reino Krouvila suoritti Steyrin perusteellisen entisöinnin, mikä otti aikaa viisi vuotta. Auto katsastettiin museoajoneuvoksi helmikuussa 1994. Saman vuoden kesällä Steyr palkittiin Entisöinnin laatukilpailussa Suomen ajoneuvohistoriallisen keskusliiton SAHKin Valtakunnal-

Maskulaisen Jari Krouvilan erittäin harvinainen Steyr 586 –kuorma-auto vuosimallia 1960 lavallaan Steyr-traktori. Jarin isän Reino Krouvilan entisöimä auto sai Suomen ajoneuvohistoriallisen keskusliiton Entisöintipalkinnon keuhällä 1994. Kuva: Jari Krouvila.

lisen Retkeilyajon yhteydessä Tampereella.

Krouvilan Steyrissä on 5 975 cm³:n kuusisylinterinen nestejäähdytteinen dieselmoottori, jonka teho on 120 hv. Auton omapaino on 4 500 kg ja kantavuus on 7 000 kg. Erikoista on tasauspyörästön lukitus, joka yleisyy kuorma-autoissa vasta myöhemmin.

Jari ja Pirjo Krouvila ovat Steyrilään osallistuneet lukuisiin Veteraanikuorma-autoseura Vetkun sekä SAHKin valtakunnallisiin ajoihin. Harvinaisuutensa takia auto herättää kiinnostusta myös Varsinais-Suomessa. Jari kertoo liikenteen ohjaajan kerran tietyömaalla pysäyttäneen jonon juuri hänen edestään. Miehen ainoa asia oli kysyä auton merkkiä, jota he olivat kavereitten kesken ar-

vuutelleet. Kukaan ei ollut osunut oikeaan.

Aseita, autoja ja moottoripyöriä

Steyr-Werke AG oli perustettu Itävallan Wieniin kivääritehtaaksi vuonna 1864. Polkupyörät lisättiin valmistusohjelmaan 1994 ja autot 1915. Vuonna 1934 Steyr yhdistyi Puchin ja Austro-Daimlerin kanssa ja nimeksi tuli Steyr-Daimler-Puch AG. Konserni on myöhemmin paloiteltu tuotannonaloittain ja sektorit yhdistetty muihin yrityksiin.

Suomeen tuotiin 1930-luvun lopulta alkaen lähinnä Steyr-traktoreita ja jonkin verran kuorma-autoja. Jatkosotaamme Steyrin tuotteet liittyivät paitsi Mannerheimin maastoautoina myös toisella tavalla.

Kesällä 1943 Suomeen tuoduissa Messerschmitt 109 G-2 hävittäjissä oli Steyrin valmistamat moottorit. Sodan jälkeen 1949 Steyr-Puch aloitti Fiatin autojen kokoamisen. Suomessakin tulivat tutuiksi vuosina 1957 - 1973 Fiatin lisenssillä valmistetut Puch 500 -autot. Niissä oli kuitenkin oma Itävallassa valmistettu ilmajäähdytteinen moottori. Suomeen näitä pikkuautoja tuotiin vuosina 1960 – 1963 yhteensä 491 kappaletta. Puch on ollut varsin tunnettu myös moottoripyörinä ja vaikkapa Tunturi-mopedien moottoreina.

Suomen liikenteessä saattaa joskus nähdä myös uudehkon Steyr-kuorma-auton. Niitä on tuotu maahan käytettyinä muun muassa Puolasta.

Jarkko Heino

Suomen vanhustenhuollolla on edessään suuret haasteet

Suomi ikääntyy vauhdilla. Veteraanisukupolven keski-ikä on yli 95 vuotta. Turun Sotaveteraanit ry:n iäkkäiden veteraanijäsenien määrä on vajaat 80. 2030-luvulla eläkeläisten ja yli 85-vuotiaiden määrä kasvaa. Kuulun itsekin sodanjälkeisiin suuriin ikäluokkiin. Synnyin perheeni nuorimmaisena joulukuussa 1945. Vanhempani olivat syntyneet Venäjän vallan aikana Suomen suuriruhtinaskunnassa. Kansalaissodan ja Suomen itsenäistymisen ajan kovat vuodet olivat jo heidän kokemuksiaan. Sotavuodet 1939 - 1945 koskettivat raskaasti myös minun perheittäni ja sukulaisiani. Ennen sotia puhuttiin vielä vaivaishoidosta ja huutolaislapsista. Nykyisen ajattelun mukaista julkista sosiaali- ja terveydenhuoltoa ei ollut.

Isäni työpaikka toi perheeni Turkuun elokuussa 1950. Asuntopulan ja vuokrasäännöstelyn takia ensimmäisen syksyn asuntonne oli Satavan vanhassa pappilassa. Rakennuksen yläkerrassa asui terveydenhoitaja, joka pisti reiteeni calmet-rokotuksen. Sen muistan vieläkin. Tuberkuloosi oli ennen sotavuotia pelätty kulkutauti. Siihen kuoli 1930-luvulla Suomessa liki 10 000 joka vuosi. Maahamme rakennettiin keuhkoparantolat. Tämän ajan koronapandemia on kohdattu aivan toisenlaisessa Suomessa.

Kun pääsimme vuonna 1953 muuttamaan Aurakadulle vanhan kerrostalon isoon vuokra-asuntoon, se tuntui mahtavalta. Sieltä löytyivät monet elämäni tärkeät opit ja rakkaat lapsuteni muistot. Muistan myös sotaveteraanin talomme ensimmäises-

tä kerroksesta. Hänellä oli yhdeksän lasta ja menestyvä peltiseppäyritys ennen sotia. Sodan rankoista kokemuksista hän ei koskaan selvinnyt. Jokaisena perjantaina hän tuli juovuksissa kotiinsa. Meitä pihan pikkupoikia hän kohteli ystävällisesti. Suomessa oli voimassa huoltoapula-ki ja terveydenhuoltoa hoitivat kaupungin- tai kunnanlääkärit. Vanhat ja sairaat joutuivat kunnalliskoteihin ja kaupunkien vanhainkoteihin. Kun itse tulin loppuvuonna 1976 Turun ja Porin lääninhallitukseen sosiaali- ja terveysosaston ylitarastajaksi, vanhukset hoidettiin kunnalliskotien yleisellä osastolla tai sairaosastolla. Minullekin entiselle vankilanjohtajalle oli järkytys nähdä se, millaista oli vanhustenhoito useissa syrjäiselle paikalle rakennetuissa kunnalliskodeissa. Perusasias – oma vuodepaikka, ruoka ja siivous sekä lääkärin kierrot toki löytyivät.

1970-luvulla alkoivat suuret uudistukset, joita olivat tekemässä veteraanisukupolvemme. Tuli kansanterveyslaki, sosiaalihuoltolaki ja päivähoitolaki sekä vuonna 1977 tehtävien siirto lääkintöhallitukselta ja sosiaalihuoltokunnalta lääninhallitukselle. Alkoi sosiaali- ja terveyspalvelujen nopea kasvu ja uudistaminen. Sodista selviytyneet veteraanimme olivat Turun ja Porin lääninkin useimmissa kunnissa keskeisissä luottamustehtävissä. Sotavuosien raskaat kokemukset vaikuttivat varmasti paljon siihen, että 1970- ja 1980-luvuilla maamme sosiaali- ja terveyspalvelut uudistuivat perusteellisesti ja henkilökunta yli kaksinkertaistui. Vanhainkodit eivät enää saaneet olla pelkkiä makuutus- ja säilytyslaitoksia.

Veteraanien palvelutarve alkoi kasvaa 1980-luvulla. Elettiin valtakunnallisten suunnitelmien ja

viisivuotissuunnitelmien aikaa. Veteraanipalveluista ja heidän hoitolaitoksistaan löytyi myös paljon oppia uuteen vanhustenhuoltoon ja hoivaan. Veteraanimme alkoivat saada heille kuuluvaa arvostusta. Kansallinen veteraanipäivä vietettiin ensimmäisen kerran 27.4.1987. En koskaan unohda VPK:n juhlasalissa ”Brankulla” heinäkuussa 1987 vietettyä maamme sotavankiyhdistysten ensimmäistä kokoontumista. Sali oli täynnä kovia kokeneita veteraaneja. Juhlapuhujana oli jalkaväenkenraali Adolf Ehrnrooth paraatipuvussaan.

1990-luvun alussa perustettiin läänien veteraaniasia neuvottelukunnat. Veteraaneja oli vielä yli kaksisatauhatta. Hekin osaltaan pystyivät vielä vaikuttamaan veteraanipalvelujemme kehittämiseen. Muistan hyvin asioita, jotka liittyivät Turun ja Porin läänin neuvottelukunnan perustamiseen. Maaherra Pirkko Työläjärvi oli ensimmäisten joukossa veteraanimme asialla. Silloin oli jo läpikäyty Valtava-uudistuksen toteuttamissuunnitelmien ja kuntien palvelujen toiminnallisen kehittämi-

sen aika. Maamme vahvat veteraanijärjestöt olivat luoneet omat organisaationsa, paikalliset yhdistyksensä ja hoitolaitoksensa.

Uusi kuntalaki tuli voimaan 1993. Kuntien päätösvaltaa vahvistettiin. Valtionohjaus jäi vähemmälle. Vuoden 1997 syyskuussa alkoivat toimintansa uudet suurläänit. Veteraanit olivat jo kaikki eläkeikäisiä. Maamme vanhuspolitiikka ja veteraanien tarvitsemat palvelut lähestyivät toisiaan. 2000-luvun alkuvuosina tulivat vanhustenhuollon laatusuosituksset ja pian sen jälkeen laki hoitoon pääsystä määräajassa. Turussakin tehtiin kantelujen johdosta suuria vanhainkoteja koskevat tarkastuskäynnit. Itse olin niissä kaikissa mukana. Kun edessä olivat kuntavaalit, niin Turku teki päätöksen perustaa 100 virkaa lisää vanhainkoteihin! Uusi vanhuspalvelulaki tuli voimaan 2013. Vielä elossa olevat iäkkäät veteraanit olivat sen keskiössä. Uuden lain mukaan kaikille vanhuksille, joiden toimintakyky on heikentynyt, tulee tehdä yksilöllinen hoito- ja palvelusuunnitelma. Sen vaihtoehdoista on neuvoteltava vanhuksen itsensä kanssa ja myös hänen näkemyksensä on kirjattava suunnitelmaan. Veteraanijärjestöjen monissa palveluissa tämä perustavoite oli toteutunut jo aikaisemmin.

Vasta Suomi 100 juhluvuonna 2017 veteraanit saivat merkittävän lisäyksen kotiin vietävien palvelujen määrärahoihin. Kaikille veteraaneille oli

myös tehtävä yksilöllinen palvelusuunnitelma. Silloin veteraaniemme, naisten ja miesten, keski-ikä oli jo 93 vuotta. Se tarkoitti samalla sitä, että iäkkäimmät vanhuksemme olivat lähes kaikki veteraaneja tai kotirintamanaisia.

Kun olen henkilökohtaisesti haastatellut ja tavannut suuren joukon Turun Sotaveteraanit ry:n jäsenveteraaneja, olen paljon ajatellut iäkkäiden kansalaistemme asemaa ja kohtelua. Turun Sotaveteraanit ry. yhdessä sen Tuki- ja perinneyhdistyksen kanssa on paljon vaikuttanut turkulaisten veteraanien tarvitsemien palvelujen saantiin. Puheenjohtaja Pekka Paateron kanssa ”vanhana taisteluparina” kävimme lukuisat palaverit Turun kaupungin hyvinvointitoimialan johdon kanssa. Turku on kiitettävästi hoitanut osuutensa veteraanipalveluissa.

Suomi ikääntyy nopeasti. Eläkkeellä olevien määrä kasvaa ja huoltosuhteemme heikentyy. Jo 2030-luvulla väestömme määrä kääntyy laskuun. Tarvitsemme nykyistä enemmän uutta yhteisöllisyyttä ja lähimmäisvastuuta. Ikäihmiset ja vanhukset kuuluvat joukkoomme. Vanhusten asuminen, perusturva, hyvä hoito ja riittävät palvelut ovat ne pääasiat, joiden toteutumisesta tulee pitää huolta.

Vanhuksia ei saa eristää tai sulkea ulkopuolelle. Paras paikka ihmiselle on aina oma tuttu ja turvallinen

kotiympäristö. Jos omat voimat eivät enää riitä, tarvitaan kotihoidon ja kuntoutuksen apua. Jos kotona ei enää yksin tai autettunakaan pärjää, on vanhuksen päästävä palvelukotiin tai turvalliseen hoitopaikkaan. Omaishoitajien tärkeälle työlle on saatava lisää tukea ja rahoitusta. Kirkon diakoniatyötä sekä järjestöjen ja yhdistysten vapaaehtoistyötä tarvitaan apuna jatkossakin.

Turvallinen ja arvokas vanhuus kuuluu kaikille. Vanhuus koskettaa meitä kaikkia. Vanhuksen arkea ja selviytymistä voidaan monin tavoin auttaa. Mikään ei kuitenkaan korvaa ihmisen läheisyyttä ja välittämistä. Siinä jokainen meistä voi auttaa. Pidetään huolta toisistamme, käydään tapaamassa veteraaniystäviämme ja pidetään yhteyttä yksin jääneisiin veteraanijäseniimme.

Vanhuspalvelujen kasvavat haasteet vaativat uutta ajattelua, paljon voimavaroja ja yhteistyötä yli puolue-rajajen. Sote-uudistus tuo uudet raamit, joihin pitää rakentaa toimivat sosiaali- ja terveyspalvelut. Avainasia on aina riittävä ja ammattitaitoinen henkilökunta. Hyviä veteraani- ja vanhuspalveluja tekevät ihmiset – eivät hallinnon organisaatiot ja prosessit. Olen kiitollinen, että olen saanut siinä työssä olla mukana.

Risto Kapari

Turun Sotaveteraanien Tuki- ja perinneyhdistyksen viimeinen puheenjohtaja

”Muistojen joulu – 80 vuotta Jatkosodan joulusta”

Turun Tuomiokirkossa maanantaina 27.12 kello 14.00 alkaen

*Emeritus arkkipiispa Jukka Paarmaan ”Muistoja”
”Jatkosodan joulusta” toiminnanjohtaja Osmo Suominen
Kynttilähartaus tuomiorovasti Aulikki Mäkinen
Turun Sotaveteraanien Perinnekuoro
Turun NMKY:n Mieskuoro Naskalien lauluryhmä*

Lämpimästi tervetuloa

Toiminnanjohtajan tuolilta

Hyvät Veljesviestin lukijat

Me elämme tällä hetkellä vuoden ikävintä aikaa – sään suhteen. Tekisi mieleni sanoa, että jos jossain on kaamos, niin se on täällä etelässä – ei Lapissa. Kaamoksen lisäksi me elämme ajanjaksoa jossakin koronan ja sen jälkeen tulevan – ilmeisesti paljon puhutun uuden normaalin – välimaastossa. Vaikka elämä on jonkin verran helpottunut, tilanne ei vielä ole kokonaan ohi. Taistelu siis jatkuu tälläkin ”rintamaosalla”.

Taistelu jatkuu myös omistamamme toimistohuoneiston myynnin suhteen. Oli melkoinen pettymys kesällä, kun viikkoa ennen sovittua kauppakirjan allekirjoitusta saimme viestin, että ostaja peruuttaa kaupan. Pettymys myös sen suhteen, että paljon sovittua asiaa esimerkiksi muuton suhteen oli jo tehty. Mutta mahdunhan maailmaan turhaakin työtä, näin kai pitää positiivisesti ajatella. Oli miten oli, asian eteenpäin vieminen ”kohti lopullista voittoa” jatkuu uuden välittäjän kanssa.

Viime sotiemme vuodet rintamalla kokeneiden rivit harvenevat päivä päivältä. Samoin on laita sotakupolvien kohdalla ylipäätään. Tätä kirjoitettaessa elossa olevien Tammenlehvätunnusta kantavien määrä on noin 4900. Kotirintamaa pystyssä pitäneiden osuus lienee noin kaksin kolminkertainen. Tuon ajan kokeneiden kriisi oli aivan toista mittaluokkaa kuin se kriisi, joka on meitä nyt piinannut kohta kaksi vuotta. Jos me jotain voimme tehdä, se on se, että me itse kukin ammennamme oppia sodan kokeneiden näkemyksistä. Heidän kolme suurta arvoaan – vankkumaton puolustus- tahto, tinkimätön velvollisuudentunto ja horjumaton tulevaisuudenusko – pitävät sisällään nykyaikaan mo-

difioituina sen kokonaisuuden, jota edelleen tarvitaan. He ovat kantaneet sodan muistoa mukanaan koko noiden vuosien jälkeisen ajan siitä pahemmin elämöimättä ja numeroa tekemättä. Pelkään pahoin, että aivan samoin osa meistä kantaa tämän pandemian muistoa mukanaan koko loppuelämän ajan. Oppia ja kokemusta kannattaa siis hyödyntää vielä, kun sitä on konkreettisesti läsnä ja saatavilla.

Me elämme tällä hetkellä myöskin saranavaiheessa veteraaniajan ja perinneajan välimaastossa. Turun osalta tulevan perinneajan suunnittelu polkaistiin toden teolla käyntiin loppusyksyn aikana. Prosessi ei ole ihan helppo, mutta kun se näyttää onnistuvan muuallakin, niin miksei sitten myös täällä.

”Veteraanien perintö on kertomus uhrautuvaisuudesta, sitkeydestä, lähimmäisen huomioonottamisesta, velvollisuudentunnosta ja tulevaisuudenuskosta.” Näiden merkittävien arvojen lisäksi veteraanisukupolven perintöön ja perinteeseen

kuuluu toki paljon muutakin. Tärkeintä on huomioida paikallinen perinne, joka meillä Turussa on jotain ihan muuta, kuin vaikkapa Loimaalla tai Laitilassa, Joensuusta ja Kuhmosta puhumattakaan. Sotiemme 1939 – 1945 veteraanien sisukas taistelu maamme kohtalonvuosina jätti meille perinnöksi itsenäisen isänmaan. Se on liian kallis perintö hukattavaksi.

Toivotan kaamoksesta huolimatta kaikille Veljesviestin lukijoille valoisaa tulevaisuutta.

Osmo Suominen
toiminnanjohtaja

Juhla täynnä kaipausta

*Ja niin joulu joutui jo taas Pohjolaan,
joulu joutui jo rintoihinkin.
Ja kuuset ne kirkkaasti luo loistoaan
jo pirtteihin pienoisiin.*

Näin kotimaataan muistelee pieni sylvia eli mustapääkerttu, josta Zacharias Topelius on kirjoittanut Sylvian joululauluna tunnetun rakastetun runon.

Runo kuuluu Topeliuksen 1800-luvun puolivälissä kirjoittamaan Sylvian laulut -runokokoelmaan. Samasta runokokoelmasta on myös toinen rakastettu runo, Kesäpäivä Kangasalla.

Laulun sylvia on muuttolintu, joka talvehtii Sisiliassa, Italiassa, ja kaipaapaa kotimaahansa Suomeen, ehkäpä juuri niihin Kangasalan kesäisiin maisemiin. Vaikka Etna on kaunis ja sää aina kuin toukokuun, koti on kuitenkin koti ja sinne on ikävä.

Sylvian joululaulu on valittu äänestyksissä useamman kerran kaikkista kauneimmaksi joululauluksi. Se ei ole mitenkään hilpeä laulu ja se onkin luultavasti laulun suosion salaisuus. Sylvian joululaulua laulaessamme kaipaus, haikeus ja saavuttamattomat unelmat tulevat näkyväksi ja nivoutuvat joulun juhlaan.

Joulu on täynnä kaipausta. Kaipauslapsuuden odotuksen ja ilon tunnelmaan, kaipausta rakkaiden ihmisten luo, kaipausta salaisuuden äärelle. Näin on tänäkin jouluna.

Millaista joulua sinä odotat? Mitä sinä kaipaat, kun kuljemme kohti joulua? Mitähän mahtoivat kaivata Maria ja Joosef? Entä Betlehemin paimenet kedon pimeydessä? Ehkä pitkän yön päättymistä, ruokaa, le-

poa ja suojaa niin itselleen kuin eläimille?

Tämä on yhä edelleen monen joulun odottajan syvin toive. Kunpa tekeminen hetkeksi lakkaisi ja voisin katsoa ihmisiä siinä ihan lähellä. Kunpa tulisin myös itse huomatuiksi. Kunpa saisi vain olla ja levähtää yhdessä.

Mitä kätkeytyykään näiden odotusten taakse? Ehkäpä mukana on kaipuun kaikua jostakin suuremmasta, perustavanlaatuisesta kaipuudesta, kaipuusta Jumalan yhteyteen. Kaipuuta toisenlaiseen lepoon. Onko kaipaus syvimmiltään sittenkin sitä, että haluamme tulla Luojamme löytäviksi, hyväksyviksi ja rakastamiksi?

Kun laulamme joulua sydämiimme, iloon ja sulaisuuteen sekoittuu kipua ja kaipausta. Kaipaus on siinä mielessä erityinen tunne, että siinä yhdistyvät yhteys kaipauksen kohteeseen ja haavoittava tietoisuus etäisyydestä.

”Sydämeni on levoton, kunnes se löytää levon sinussa, Jumala.” Tässä Augustinuksen lausahduksessa on ihmisen ajaton kaipaus.

Joulu on kaipauksen juhla, mutta myös ilon ja täyttymyksen juhla. Joulun salaisuus on siinä, että kauan sitten tapahtunut tulee uudelleen eläväksi. Hyvä uutinen, suloinen sanoma, suuri ilo, on totta tänäänkin. Taivaan täydeltä enkeleitä laulaa ja kiittää suuresta ilosta. Vapahtaja on syntynyt ja rauha on tullut maailmaan!

Lapsi annetaan meille lahjaksi, eikä meiltä odoteta mitään. Se lahjoitetaan, vailla vaatimusta. Vain keisari käskee, muuten jouluun ei kuulu vaatimuksia tai käskyjä. Edes enkelien kehoitus olla pelkäämättä ei ole käsky, vaan vapautus: ei ole mitään syytä pelätä, sillä Jumala antaa ilon.

Hyvää adventin ja joulun aikaa!

Mari Leppänen
Turun arkkihiippakunnan piispa

Panoraamakuva Äänislinnasta, otettu hyppyrinmäen tornista. Taustalla Äänisjärvi. Äänislinna 17.10.1941.

"Hei karjut! Petrosavoski täällä loistelee isänmaan aamunkoitossa"

Otsikko on tuttu Väinö Linnan Tuntemattomasta sotilaasta, jonka kahdeksannen luvun virikkeinä olivat Petroskoin valtaus-taistelut. Linna taisteli JR 8:n ensimmäisessä pataljoonassa, ja kuten Pekka Lilja rykmentin historiassa osoittaa, Linna käytti Tuntemattomassa oman joukko-osastonsa riveissä saamiaan kokemuksia. Asiakirjat ja tehdyt haastattelut osoittavat, että Tuntemattoman pataljoonan ja rykmentin vaiheet vastaavat suuresti todellisen pataljoonan ja rykmentin vaihteita.

Suomen armeija valtasi Petroskoin 80 vuotta sitten, 1.10.1941. Joukkojen tunkeutuessa kaupunkiin siellä riehui tulipaloja, kaupungista oli tuhoutunut tai tuhottu runsaat kolmekymmentä prosenttia. Puna-armeija noudatti poltetun maan taktiikkaa, ja valtaustaistelun loppuvaiheessa aiheutui vahinkoja, vaikka suomalaiset eivät tulevaa talvehtimispaikkaa halunneetkaan liikaa hävittää. Petroskoi muuttui Äänislinnaksi ja kadut saivat suomalaiset nimet. Leninin patsas vyörytettiin jalustaltaan ja sen sijalle nostettiin suomalainen kenttätykki. Valtausparaati pidettiin 12. lokakuuta.

Tuntemattoman pataljoona sai Petroskoin näkyviinsä lokakuun 1. päivänä, kuten Linnan todellinen pataljoona. Se ei kuitenkaan saanut marssia ensimmäisenä valtaamaan kaupunkia, vaan aamuyöstä kello 4.30 sinne tunkeutuivat jääkäriprikaatin ja ensimmäisen divisioonan joukot, mikä aiheutti katkeruutta JR 8:n miehissä aina rykmentinkomentajaa myöten. Linna panee kirjassa Kariluodon sanomaan: "Mutta marsikoon sinne ensimmäisenä kuka tahansa, niin tosiasia on, että me sinne olemme tien aukaisseet. Ja jollei historia sitä myönnä, se valehtelee."

Sanoille on pohjana JR 8:aa komentaneen eversti Pietari Autin kunniamerkkien jakotilaisuudessa Präässä pitämä puhe.

Tuntemattoman miesten mielissä Petroskoi siinsi kultaisena kaupunkina. Heidän rykmenttinsä olisi kuin etuoikeutettu jäämään kaupunkiin sen valtauksen jälkeen:

– Me olemme olleet pahimmissa paikoissa, ja siksi toiseksi voimat ovat lopussa.

– Kunpa myö peästään Petroskoihin, niin kahteen viikkoon ei evvee liikuta, sanoi Rahikainen.

”Heidän vaatteensa olivat riekaleina, jalkineet samaten. Vaot kasvoilla olivat syventyneet. Orastava nuorukaisenparta tummensi ne yhdessä lian kanssa. He olivat jotenkin luutuneita tähän kaikkeen. – Jossakin tuolla edessäpäin oli Petroskoi. Se oli heidän päämaalinsa. Tuntui kuin kaikki kysymykset ratkeaisivat heti sinne

päästyä. – – Petroskoi, Petroskoi, se oli se kultainen kaupunki, jota kohatti he vaelsivat kuin uskovaiset, alistuen vaivaan ja kärsimykseen.”

Viirilä, upseerien ikuinen mieliharmi kapusi ensimmäisenä kalliota ylös ja näki luvatus kaupungin:

– Hei karjut! Petrosavoski täällä loistelee isänmaan aamunkoitossa.

– Onko?

– On, ja savu nousee. Siellä vinski poika jo ryöstää täyttä päätä.

– Ja tuon mokoman röttelön takia on räjähtetty.

Kaupungin harmaus ja räjäinen ulkonäkö ihmetytti miehiä. Vain joitakin valkoisia kivitaloja kohosi sekavan hökkeliryhmän keskellä. ”Mutta itse maisema oli kaunis. Savun sinertämä ilma väreili välkkyvän ulapan yllä, ja kaukana häämöttivät Äänisen niemet siniharmaana utuna.”

Hietanen puhkesi mahtipontiseen puheeseen Petroskoille, Suomen uu-

delle kaupungille: ”Tervehrys sinull! Sää ole mejän palavitten toivetten päämaali. Ku ny olisiva kaik poja kattlemas. Kaik neeki ku sun tähre on koipes oikassu. – – Poja, tämä on historiatapaus. Täst kertova poja so-talaulu viäl. Mukula viäl kerra laulava et kui me meni ryämite ja kontate Petroskoihi.”

Vaikka alkuun näytti siltä, etteivät Tuntemattoman miehet pääsisi lainkaan Petroskoihin, he saivat iltahämärissä kiireisen käskyn marssia kaupungin miehityspataljoonaksi. Petroskoista oli löytynyt suuri sam-mio viinaa, ja entinen vartiopataljoona oli nyt ympäri päissään ja ryösti kaupunkia, kerrotaan kirjassa. Tämäkin on todellista, elettyä elämää, ei kirjailijan mielikuvituksen tuotetta. Kaupungista oli todella löytynyt viinatehtaasta valtava vodkasammio, jota ensimmäisen divisioonan joukot olivat alkaneet juoda tyhjäksi. Asetovereineen Väinö Linna mars-

Suomalainen hyökkäysvaunu ajaa ohi palavien rakennusten. Petroskoi 1.10.1941.

Eversti Pietari "Ukko" Autti jakaa kunniamerkkejä taistelussa kunnostautuneille. Präätä 19.9.1941.

si Toukokuun ensimmäisen päivän viertotietä humalaisten tilalle vartiopataljoonaksi.

Heitä vastaan tuli seurue, johon kuului kapteeni ja kolme sotamiestä. Kaksi raahasi hervotonta kapteenia kainaloista, ja kolmas kulki edellä soittaen mandoliinia:

– Soita Hessu ... mökelsi kapteeni.
– Soita Vienanlahdesta Laatokkaan me piirrämme miekalla rajan ...

Se oli kapteeni Usko Antero Lautsalo, lempinimeltään Jumalan Myrsky, ryssän kauhu numero yksi. Tähän Linna oli saanut idean rykmentin toisen jalkaväkikomppanian päälliköltä Allan Gummerukselta, joka oli joskus sanonut: "Minä, joka jo talvisodassa sain nimen Iskevä Salama."

"Kadunkulmasta tuli vastaan rähi-sevä miesjoukko selässään nyyttejä ja laatikoita. – Jostakin kuului ammuntaa ja huutoa. Ukkossalmel-

la leimusivat vielä tulipalot valaisten syksyiltaisen taivaan verenkarsiksi. Petroskoi peittyi ensimmäiseen yöhönsä suomalaisena kaupunkina."

Kun rykmentin historiaa tehtiin, Linna kertoi kuulleen, että eräs janoinen oli ollut vähällä hukkuu sammioon. Kapteeni Simojoki oli yrittänyt rauhoittaa tilannetta ampumalla sammioon reikiä, jolloin miehet olivat yrittäneet ämpäreillä, pakeilla yms. saada loput viinat talteen. Vapauttajasoturit ammuskelivat myös todellisuudessa toisiaan, eihän vihollisiakaan enää ollut ammuttavina.

Einari Kokkonen, joka oli Linnalle Koskelan esikuvana, kertoi puolestaan kaupungin muistuttaneen villiä länttä. Kaduilla toikkaroi tolkutto-

masti humaltuneita suomalaisia, jotka päästelivät Emmalla pitkin katuja. "Tästä ette tule", huusivat hakkapeiliittain jälkeläiset Kokkoselle. Eikä vain Emmalla ammuttu. vaan summanmutikassa joka suuntaan myös heittimillä. Autolla tulleen eversti Autin piti kääntyä takaisin, koska tilanne oli niin vaarallinen. Kokkonen mukaan eräs eversti makasi juovuksissa hevosensa selässä kysellen, missä hänen joukkonsa mahtoivat olla. Jopa maitotonkissa sotilaat raahasivat viinaa pitkin katuja.

JR 8:n pioneeriosasto sai tehtäväkseen räjäyttää viinasäiliöt. Juopuneet olivat asettuneet konetuliaseineen niiden ympärille siilipuolustukseen, mutta aamuyön tunteina säiliöt saatiin räjäytettyä. Viina lähti virtaamaan oja myöten Ääniseen ja kynnelle kykenevät yrittivät latkia sitä vielä ojastakin. Upseereita oli humalassa aina rykmentinkomentajaa

myöten. Tuntemattoman kuvaus suomalaisista ei ole vähimmäskään määrin liioiteltu, vaan pikemminkin päinvastoin.

Tuntemattomassa kerrotaan jonkun juopuneen vapauttaneen mielisairaalalan potilaatkin, kun kerran vapauttamaan oli tultu. Linna itse väitti näin todella tapahtuneen, mutta muut haastatellut eivät olleet sellaisesta kuulleet. Tuntemattomassa kuvattua evakuointia JR 8:n miehet kyllä näkivät: tavaraa saatettiin kerätä jopa kuorma-autoilla, joten vinski poika todella ryösti. Autin määräyksellä varastelu kiellettiin, mutta kokonaan sitä ei pystytty estämään. Rahikaisen ilotyttöverkosto näyttää kuitenkin olevan Linnan mielikuvituksen tuotetta, jos kohta Rahikaisen esikuvaksi tunnistettu Kauko Rummukainen ehti Petroskoissa moniin naisiin tutustuakin.

Pirkko Kanervo

FT, historiantutkija, tietokirjailija

”Tk-kirjeenvaihtaja haastattelee Vapaudentorilla sijaitsevan Kirovin patsaan juurelle kokoontuneita vaimoja, jotka pakkoevakuoinnista huolimatta piiloutuivat kellareihin, joista suomalaiset heidät sitten löysivät.” Petroskoi 1.10.1941.

Löydetty ”krammari” on laitettu soimaan ”valtausmarssia”. Petroskoi 1.10.1941.

Muistojen ilta tuomiokirkossa

Turun Sotaveteraanit järjestää perinteisen ”Muistojen joulu”-tilaisuuden Turun tuomiokirkossa maanantaina 27.12.2021 klo 14.00. Tilaisuudessa siirrymme lyhyiden puheenvuorojen ja tuttujen laulujen kantaminan Jatkosodan vuosista kohti tätä päivää.

Tervehdyssanat esittää Turun Sotaveteraanien puheenjohtaja Pekka Paatero. Jatkosodasta ja sen jouluista kertoo V:S Sotaveteraanien toiminnanjohtaja Osmo Suominen. Pääpuhujana, otsikolla ”Muistoja” puhuu arkkipiispa emeritus Jukka Paarma, Suomen Sotaveteraaniliiton valtuuston puheenjohtaja.

Tuomiorovasti Aulikki Mäkinen pitää kynttilähartauden.

Kuoroina Turun Sotaveteraanien Perinnekuoro sekä Turun NMKYn Mieskuoro Naskalien lauluryhmä, esittävät tuttuja joululauluja. Kanttorina Heikki Rainio. Auran Tähti-poikien partiojohtajien ryhmä avustaa.

Kirkon pohjoisella ovella avustetaan liikuntarajoitteisia ja tukea tarvitsevia kirkkosaliin.

Hengellinen jaosto jatkaa Turussa myös ensi vuonna parillisten viikkojen maanantaisin klo 11.00 Aamukahvihartauksien pitoa Eerikink. 3, 2krs. Yläsali.

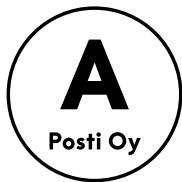
Su 6.3. järjestämme Turun Henrikinkirkossa perinteisen ”Paastonajan laulut ja virret” tilaisuuden klo 15.00. (Jo 23. kerran). Alussa seurakunnan tervehdys.

Tilaisuudessa puhuu kenttäpiispa emeritus Hannu Niskanen, Perinnekuoro ja Henrik Singers Kuoro laulavat. Lisäksi yhteisesti paastonajan virsiä. Kanttorina Olli-Pekka Laakkonen. Juonto Antti Koponen.

Kahvitarjoilu klo 14.00. Sen on perinteisesti järjestänyt Turun Sotaveteraanien Naistoimikunta.

Tilaisuudet ovat kaikille avoimia.

Antti Koponen

Posti Green

Enemmän eletävää, vähemmän mietittävää

Omistaja-asiakkaana saat parhaat hyödyt huolettomaan huomiseen pankki- ja vakuutuspalveluista sekä kertyvistä OP-bonuksista

Tutustu lisää op.fi/omistaja-asiakkuus

Osuuspankin omistaja-asiakkuus – elämäsi varten

OP Turun Seutu

VELJESVIESTI

Turun Sotaveteraanit Ry:n jäsenlehti
Vastaava toimittaja: Pekka Paatero
Päätoimittaja: Aimo Forsell
Puh. 050 463 5501
Toimittaja: Osmo Suominen

Toimisto
Läntinen Pitkäkatu 37, 20100 Turku
Puh. (02) 251 6870